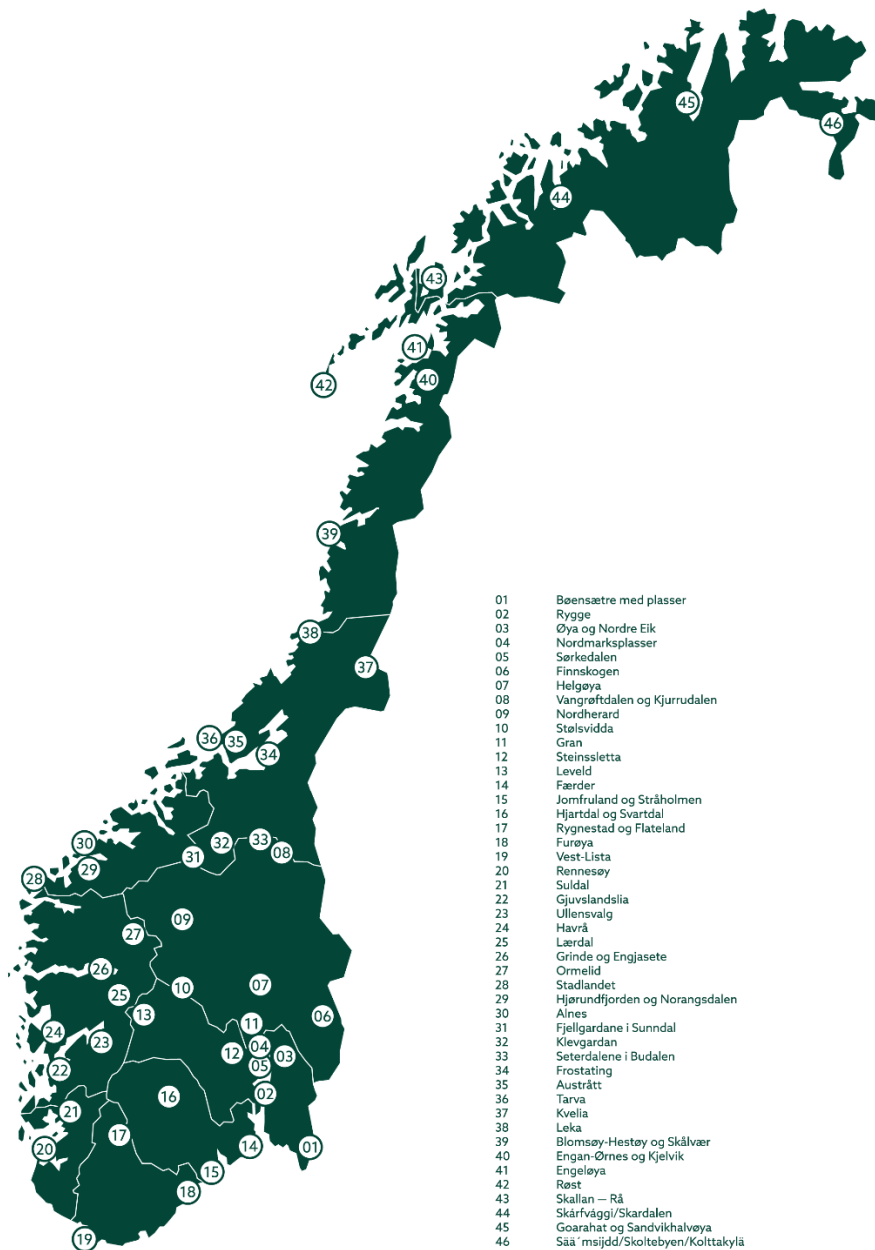

Årsrapport 2021

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket
31. mars 2022

Innhold

<i>Forord</i>	3
1. ARBEIDET I DIREKTORATENE I 2021	4
<i>Prioriterte aktiviteter og oppdrag for direktoratene i 2021</i>	4
<i>Veiledning om regelverk og forvaltning av ordningen</i>	5
<i>Digitalisering</i>	5
<i>Nye nettsider i Landbruksdirektoratet</i>	6
<i>Formidling knyttet til NIBIOs refotografering</i>	7
<i>Bildenettside for endringsbilder</i>	7
<i>Grafisk profil og utvikling av pilotskilt</i>	7
<i>Kurs, arrangementer og foredrag i 2021</i>	8
<i>Arbeid med tilråding om nye områder</i>	8
2. STATUS I OMRÅDENE I 2021	10
<i>Antall utvalgte kulturlandskapsområder i de ulike fylkene</i>	10
<i>Statsforvalternes årsrapportering for 2021</i>	10
3. ØKONOMIFORVALTNING	13
<i>Ramme i 2021</i>	13
<i>Ansvar i 2021</i>	14
4. FORDELING AV MIDLER PÅ ULIKE FORMÅL I 2021	15
<i>Type tilskudd i 2021</i>	15
<i>Miljøtema og tiltaksgrupper i 2021</i>	15
<i>Årlig tilsagn per miljøtema/deltema 2013-2021</i>	20
VEDLEGG	22
<i>Vedlegg 1: Tilsagn i 2021, miljøtema/deltema, tiltaksgruppe, søknadstyper, alle områder</i>	22
<i>Vedlegg 2 Områdenes tildeling av tilsagn, alle miljøtema/deltema i 2021</i>	23
<i>Vedlegg 3: Antall mottatte søknader og totalt tilsagn per område i 2021</i>	24

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Årsrapport 2021
Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Landbruksdirektoratet

Dato: 31.03.2022

Ansvarlige: Aina Holst, Jostein Løvdal og Aud-Ingrid Krefting

Bidragstyttere: Dordi Kjersti Mogstad, Sigrun Aune, Ragnhild Hoel, Kari Stuberg, Turid A. Trötscher

Forsidefigur: Kartet og listen på forsiden viser de 46 utvalgte områdene i 2021.

Forord

I mars hvert år leverer Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Landbruksdirektoratet, (direktoratene) en årsrapport til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Rapporten gir en kort oppsummering av arbeidet med Utvalgte kulturlandskap i jordbruket foregående år. Den inneholder kort status om direktoratenes arbeid med utvalgte kulturlandskap, status for områdene, økonomiforvaltning og hvordan tilskuddsmidlene fordeler seg på ulike formål.

Statsforvalterne rapporterer til Kommunal- og distriktsdepartementet innen 1. mars. Disse årsrapportene er offentlige på [styringsportalen for statsforvalterne](#) så snart de er levert. Det vil si at statsforvalterne også rapporterer om arbeidet med Utvalgte kulturlandskap direkte til departementene. Direktoratenes årsrapport om Utvalgte kulturlandskap til departementene er av en mer overordnet karakter. Sammenstillingene er basert på datauttrekk fra søknads- og saksbehandlersystemet Agros, samt informasjon i årsrapportene fra statsforvalterne.

Vi vil takke alle involverte i satsingen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket for stor innsats og godt samarbeid i 2021.

1. Arbeidet i direktoratene i 2021

Prioriterte aktiviteter og oppdrag for direktoratene i 2021

- Økonomi
 - fordeling av midler, tilrettelegging og oppfølging av arbeidet i fylkene
 - årsregnskap
- Regelverk
 - veiledning om ordningen og regelverksavklaringer til fylker, kommuner og søkere av tilskudd
- Digitalisering
 - drift og videreutvikling av digitalt søknads- og saksbehandlersystem, Agros
 - utvikling og drift av [nye nettsider hos Landbruksdirektoratet](#) (lansert januar 2021 og videreutviklet i løpet av året)
- Kommunikasjon
 - informasjonstiltak i henhold til direktoratenes kommunikasjon- og tiltaksplan for Utvalgte kulturlandskap i jordbruket
 - informasjon om satsingen på Landbruksdirektoratets nettsider [Riksantikvarens nettsider](#), på [Miljøstatus](#) og satsingens [Facebook-side](#)
 - formidling av endringsbildene i en foreløpig versjon og videre arbeid med ferdigstilling av [bildenettsiden](#)
 - oppdatering av [grafisk profil](#) og profilbank, inkludert ferdigstilling av skiltmaler basert på pilotkart og -skilt for to områder
 - redigering av [nyhetsbrev desember 2021](#) om aktiviteter lokalt, regionalt og sentralt i 2021 – distribuert gjennom oppdaterte e-postoversikter over involverte aktører og på nettsider og FB
- Rapportering og utredninger
 - leveranse av oppdrag fra LMD og KLD i 2021: [Nye områder 2022–2023. Tilråding til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet](#), gjennomført med bistand fra regional forvaltning. Levert 14. oktober 2021
 - leveranse på oppdrag fra LMD og KLD i 2021: Kommunikasjonsplan og tiltaksplan for Utvalgte kulturlandskap i jordbruket for perioden 1. juni 2021 - 31. desember 2022. Planen erstatter kommunikasjonsplan av 1. oktober 2019.
 - årlige rapporteringer om satsingen i direktoratenes årsrapporter, LUF-rapport, SSB-rapport, innspill til jordbruksoppgjøret m.m.
 - bidrag i forbindelse med rullering av jordbrukets regionale miljøprogram (RMP)
 - bidrag i forbindelse med Landbruksdirektoratets oppdrag med å vurdere landbrukets verdensarvordning og Røros bergstad og Circumferensen. Levert 1. mars 2022
- Refotografering

- oppfølging av oppdrag til NIBIO om refotografering i tre nye områder – Frostating og Austrått (Trøndelag) og Røst (Nordland) – totalt 34 av 46 områder besøkt

I de neste avsnittene følger utdypende omtale av noen av oppgavene.

Veiledning om regelverk og forvaltning av ordningen

Overføring av oppgaver fra statsforvalteren til kommunene i 2020 førte til at regelverk, forvaltningsrutiner, inkludert økonomistyring, budsjettinnspill og rutiner for rapportering, ble endret. Samtidig som kommunene overtok ansvaret for forvaltning av tilskuddsordningen, var mange områder nye og i en oppstartsfasen. Det var behov for veiledning om regelverk og forvaltning av ordningen fra direktoratene også i 2021, men i mindre grad sammenlignet med 2020.

Koronapandemien har medført at 2020 og 2021 har vært to uvanlige år. Pandemien har blant annet skapt utfordringer med å ha fysiske møteplasser og arrangement. Situasjonen har imidlertid gitt oss positive gevinster på enkelte områder. Forvaltningens digitale kompetanse har økt, og det har skapt nye muligheter for samhandling.

Nye nettsider hos Landbruksdirektoratet har styrket muligheten for å gi lik veiledning til søkere av tilskudd og forvaltning, og at de ulike brukerne enkelt finner viktig informasjon. Ved lansering av Landbruksdirektoratets nye nettsider i 2021 ble kommentarer til regelverk og veileder til forvaltningen publisert.

- [Rundskriv 2021/31 - Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap – kommentarer til regelverk](#)
- [Rundskriv 2021/45 - Tilskudd til Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene – saksbehandling](#)

Digitalisering

Etter lanseringen i 2019 har fagsystemet Agros blitt et sentralt verktøy for forvaltning og digitalisering av ordninger i norsk landbruk, og for å kunne tilby digitale selvbetjeningsløsninger. Landbruksdirektoratet har digitalisert arbeidsprosesser som tidligere var papirbaserte. Fagsystemet ble tatt i bruk for ordningen Utvalgte kulturlandskap i 2020.

I juni 2021 lanserte Landbruksdirektoratet en ny versjon av Agros. I denne versjonen er det gjort en rekke forbedringer i systemet som vil være til nytte for både søker og saksbehandlere.

Det største løftet er gjort i brukergrensesnittet – altså på det visuelle utseende som møter brukeren. Det er tilpasset krav om universell utforming. I tillegg er det gjort funksjonelle forbedringer for saksbehandler som for eksempel nye arbeidslistene for søknader til behandling, utbetalingsanmodninger, «etterrapportering» og saker sendt til godkjenning.

For søker er utseende på «Min side» tilpasset til ny design, og søker har nå funksjonalitet for å ettersende dokumenter, registrere flere søknader samtidig, se på vedlegg som er innsendt, lagre, endre og slette søknader som ikke er innsendt.

I 2021 ble det også arbeidet med å utforme nye søknads- og saksbehandlerskjema for Utvalgte kulturlandskap. Opprinnelig var det ett søknadsskjema som skulle favne tre ulike søknadstyper. Nå har vi laget tre skjema, med noe ulikt innhold, for disse tre søknadstypene:

- Søknad om tilskudd til engangs-/investeringstiltak
- Søknad om tilskudd til drift/årlig tiltak
- Søknad om regionale/nasjonale felles tiltak (skal kun brukes av statsforvalter og Landbruksdirektoratet)

De nye skjemaene lanseres 31. mars 2022.

Det er fortsatt behov for å videreutvikle funksjonalitet i fagsystemet, samt videreutvikle innhold i søknads- og saksbehandlerskjemaet, blant annet for å sikre enda bedre brukervennlighet for søkere og saksbehandlere. Dette arbeidet pågår. I 2022 skal vi blant annet i gang med å utvikle kartintegrasjon i Agros. Det er også ønskelig å forbedre skjema for utbetalingsanmodning og saksbehandlers «etterrapportering».

Nye nettsider i Landbruksdirektoratet

I 2020 og 2021 ble det arbeidet med innhold til nye nettsider for Utvalgte kulturlandskap. De nye nettsidene ble lansert januar 2021, og nytt innhold ble utviklet utover året. Nettsidene er delt i to – en hovedinngang som er tilpasset søkerens behov (Landbruket) og en hovedinngang som er tilpasset forvaltningens behov (Forvaltningen). Nettsidene tilfredsstiller statlige krav til universell utforming. Det er lagt stor vekt på søkerens behov, blant annet knyttet til å søke tilskudd og rapportere. For den enkelte ordning er oversikt over rettigheter og plikter, søknadsprosess og tilgang til veiledning for utfylling av søknadsskjema spesielt viktig.

Arbeidet med å drifte og utvikle nytt innhold til nettsidene om Utvalgte kulturlandskap fortsetter i 2022.

Under er en oversikt over relevante nettsider for arbeidet med Utvalgte kulturlandskap:

- Det er en egen temaside om [jordbrukets kulturlandskap](#). Her gis det blant annet informasjon om andre relevante tilskuddsordninger i landbruks-, natur- og kulturmiljøforvaltningen. Det finnes også andre temaside om miljø og klima som er relevante for arbeidet med utvalgte kulturlandskap, eksempelvis temaside om [naturmangfold](#) og [kulturminner- og kulturmiljø](#).
- Det er egne temaside om ordningen [Utvalgte kulturlandskap i jordbruket](#), med omtale av hvert enkelt utvalgt område. På denne siden gis det også informasjon om hva utvalgte kulturlandskap er, hvordan landskapene velges ut, hvem som har ansvaret for hva, regelverk og publikasjoner mm. Her er det også lenke videre til siden for søker av tilskudd.

- Det er en egen side for [søker av tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket](#). Her ligger informasjon om ordningen, lenker til søknadskjema, regelverk og flere brukerveiledninger som skal hjelpe søker til å sende digital søknad og rapportere.
- Det er en egen side for forvaltningen hvor det gis det [informasjon og veiledning om saksbehandling og kontroll av søknader om tilskudd til Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap](#)
- På nettsiden for forvaltningen ligger det også brukerveiledninger for Agros som skal hjelpe saksbehandler å veilede søker og å saksbehandle digitale søknader.

Formidling knyttet til NIBIOs refotografering

I kjølvannet av refotograferingen skjer formidling gjennom media, lokale og regionale foredrag og utstillinger. En del foredrag har vært utsatt grunnet koronasituasjonen i 2020 og 2021. Oskar Puschmann, NIBIO, har i 2021 holdt foredrag i forbindelse med refotograferingen på Austråttdagan 2021 (Ørland kommune), ved åpning av fotoutstilling i Leveld, samt for kommunestyre og bygdekvinnelag (Ål kommune), samt i Klevgardan (Oppdal kommune). Det har vært oppslag i lokale aviser. Mange av endringsbildene i NIBIOs faste sommerserie Tilbakeblikk i avisa Nationen er fra Utvalgte kulturlandskap. Endringsbilder og andre bilder ble dessuten stilt til disposisjon for departementene i deres nettserie om ti av de utvalgte kulturlandskapene sommeren 2021.

Bildenettside for endringsbilder

Det ble i 2021 arbeidet videre med forbedring av funksjonaliteten i nettsiden som skal formidle endringsbildene, samt innlegging av metadata. Bildene lagres i Riksantikvarens bildearkiv. Nettsiden har adressen ukl.ra.no og vil også bli tilgjengelig fra Riksantikvarens nettsted ra.no. Det vil bli en tydelig kobling til Landbruksdirektoratets hovednettside. Arbeidet vil fortsette i 2022, og vi forventer lansering av ny versjon i løpet av sommer/tidlig høst.

Grafisk profil og utvikling av pilotskilt

I 2021 har vi oppdatert Miljødirektoratets profilbank der alle maler for grafisk profil for Utvalgte kulturlandskap er tilgjengelig. Oppdaterte maler fra oppfriskingen av logo og profil i 2019 er lagt ut. Det er lagt vekt på å få en oversiktlig presentasjon av malene som finnes, og at det skal gå raskere å få lastet siden. Profilhandboka har også blitt oppdatert med alle maler og blant annet råd om bruk av kart. I 2020 og 2021 ble det utviklet pilotkart og -skilt for to UKL-områder (Kvelia, Trøndelag og Nordherad, Innlandet) som kan benyttes som maler for andre områder. Kartene, ikoner og beskrivelse av framgangsmåte er tilgjengelig i profilbanken.

Miljødirektoratet planlegger å ha webinar om grafisk profil i løpet av våren 2022. Tema for webinarer vil være å gi konkrete tips og råd i hvordan du skal gå frem for å benytte profilen, samt en gjennomgang av profilmanualen.

Kurs, arrangementer og foredrag i 2021

I løpet av året ble det også gjennomført flere digitale kurs og samlinger om Agros for saksbehandlere hos både statsforvalterne og kommunene. Her ble det både gitt generell opplæring i hvordan Agros fungerer for både søker og saksbehandler, og det ble gitt opplæring i det som var nytt i Agros i forbindelse med nye leveranser. Kursene hadde stor deltakelse og ble godt mottatt.

Alle tre direktorater deltok på regionsamling for Trøndelag i Oppdal i august, med befaringer i Klevgardan. Seminardelen med faglige foredrag inneholdt også en orientering fra direktoratene. Deltakelsen ble kombinert med det årlige direktørmøtet mellom direktoratene.

Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet deltok på regional samling for Nord-Norge i august, og orienterte fra direktoratene, blant annet generelt om ordningen, fagsystemet Agros og skilting. Faglig program ble kombinert med befaring i Skallan – Rå.

Miljødirektoratet deltok på regional nettverkssamling for Innlandet i Vågå i september, og orienterte om profilering, bruk av grafisk profil og skiltmaler for UKL. Det var befaringer i Nordherad i tillegg til det faglige programmet.

Kulturmiljømeldingen (Meld. St. 16 (2019–2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold) introduserte tematiske bevaringsstrategier som en ny arbeidsmåte i kulturmiljøforvaltningen. I arbeidet med å utforme og konkretisere bevaringsstrategiene ble Utvalgte kulturlandskap framhevet som et godt eksempel på helhetlig samarbeid mellom myndigheter og forvaltningsnivåer, samt grunneiere. I 2021 har UKL-medarbeidere hos Riksantikvaren bidratt med innlegg om erfaringene fra UKL i informasjons- og innspillmøter om bevaringsstrategiene.

Arbeid med tilråding om nye områder

I 2021 fikk direktoratene i oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet å levere tilråding til departementene om nye områder, basert på Plan for arbeid 2020 – 2025 (2020). Tilrådingen skulle sees i sammenheng med eventuelle utvidelser av eksisterende områder og ta utgangspunkt i gjeldende budsjетtrammer. Oppdraget innebar kunnskapsinnhenting fra regional landbruks-, natur- og kulturmiljøforvaltning. Med utgangspunkt i økonomisk ramme anbefalte direktoratene fem nye utvalgte kulturlandskap.

Nye områder 2022 – 2023. Tilråding til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet ble levert til departementene 14. oktober 2021. Den inneholder en oversikt over de fem nye områdene vi anbefaler, beskrivelse av områdene, hvordan de grunnleggende kriteriene oppfylles og foreløpige planer for tiltak. Vi oppsummerer hvordan de anbefalte områdene bidrar til å utfylle dagens utvalg. Basert på råd om framdrift fra lokalt og regionalt nivå, anbefaler vi tre nye områder i 2022 og to i 2023. Betydningen av å få på plass forvaltningsplaner i de nye områdene, understrekes. Når det gjelder endring av

eksisterende grenser, godkjente direktoratene to mindre grensejusteringer administrativt. Det ene forslaget om større utvidelse som var aktuelt i denne runden, anbefalte vi å ikke gjennomføre nå. Tilrådingen går avslutningsvis gjennom konsekvenser og risikofaktorer ved innlemmelse av nye områder i satsingen.

Etter direktoratenes tilråding ga LMD og KLD tilslutning til fem nye utvalgte kulturlandskap i jordbruket, slik at det totalt vil bli 51 utvalgte kulturlandskap i 2023.

Tabell 1: Disse fem områdene kommer med i utvalget i 2022 og 2023

Navn på område	Kommune og fylke	År for innlemmelse
Koppangøyene	Stor-Elvdal kommune, Innlandet	2022
Utsira	Utsira kommune, Rogaland	2022
Eikesdalen	Molde kommune, Møre og Romsdal	2022
Kaupang	Larvik kommune, Vestfold og Telemark	2023
Eggum-Unstad-Uttakleiv-Haukland-Vik (Vestvågøy)	Vestvågøy kommune, Nordland	2023

2. Status i områdene i 2021

Antall utvalgte kulturlandskapsområder i de ulike fylkene

Tabell 2: Fordeling antall områder per fylker

Fylke	Antall områder i 2021
Oslo	2
Viken	5
Innlandet	6
Vestfold og Telemark	3
Agder	3
Rogaland	2
Vestland	7
Møre og Romsdal	3
Trøndelag	7
Nordland	4
Troms og Finnmark	4
Sum	46

Statsforvalternes årsrapportering for 2021

Statsforvalterne har gjennom årsrapportene gitt en kort vurdering av:

- om resultatene av tiltak støttet av tilskuddsordningen bidrar til å ta vare på natur- og kulturmiljøverdiene i områdene på en tilfredsstillende måte
- om ordningen blir brukt som grunnlag for landbruksbasert næringsutvikling
- om kulturlandskapsverdiene i områdene er styrket eller svekket. Er det noen spesielle trusler eller utfordringer i områdene? Er det positive trender? Er det utfordringer som kan true verdiene i områdene?
- om samordningen mellom kommunal og regional forvaltning (landbruk, naturmangfold og kulturmiljø) fungerer på en god måte.

Vi henviser til kap [7.3.10.2.2](#) i [årsrapportene fra statsforvalterne i styringsportalen](#) for en mer detaljert omtale av det enkelte utvalgte område.

Direktoratene gjør oppmerksom på at i et fylke kan det være forskjeller mellom kommuner og de ulike utvalgte områdene. Dette medfører at det kan være ulik innsats og måloppnåelse for de utvalgte områdene innad i et fylke fra år til år.

Statsforvalternes vurderinger i årsrapport for 2021 er i hovedtrekk de samme som vurderingene i årsrapport for 2020. Direktoratenes merknader til statsforvalternes årsrapportering for 2021 blir av den grunn ganske lik fjorårets rapport.

Direktoratene merker seg at statsforvalterne i stor grad mener at kommunene forvalter tilskuddsordningen på en god måte, og prioriterer tiltak i tråd med forskriften og forvaltningsplanene for områdene. Statsforvalterne vurderer det samlet sett slik at ordningen fungerer etter hensikten, og at Utvalgte kulturlandskap i jordbruket bidrar til å ta vare på natur- og kulturmiljøverdiene i områdene på en god måte. Tiltakene bidrar i stor grad til å støtte opp om det eksisterende landbruket, og i flere av områdene har det også blitt gitt tilskudd til tiltak som kan gi grunnlag for ny landbruksbasert næringsutvikling. Tilskuddene utløser mye aktivitet og bidrar til optimisme i områdene. I flere av områdene er det en positiv trend med generasjonsskifte og økt satsing på jordbruksdrifta. Noen statsforvaltere skriver at det er behov for mer målrettede tiltak innenfor tiltaksgruppene landskapsskjøtsel og biologisk mangfold. Direktoratene merker seg på sin side at det er ønskelig at enkelte statsforvalteres rapportering i større grad bør reflektere over effekten av tiltakene, ikke bare over mengde av aktivitet.

Statsforvalternes beskrivelse av hvilke trusler og utfordringer de ser for områdenes vedkommende, går langs flere akser: Bekymring for kommunenes kapasitet og ressurser, kryssende interesser i arealplanlegging og arealbruk, strukturrasjonalisering i landbruket, generasjonsskifte, mangel på drivere av viktig areal, behov for bedre tilpasset beitetrykk, behov for mer skjøtsel på grunn av gjengroing og uheldig forekomst av fremmede arter. Det er også kjent at seterdrifta i mange fylker er utsatt. Noen statsforvaltere rapporterer at det i enkelte områder er krevende å nå ut til aktører i områdene. Direktoratene merker seg at enkelte områder ikke har hatt kapasitet til å ferdigstille eller revidere forvaltningsplanene, blant annet på grunn av pandemien. Direktoratene mener at manglende eller mangelfulle planer er bekymringsfullt. Vi ser et behov for å styrke bevisstheten og få frem viktigheten av gode planer og retningslinjer for områdene. Det ble lagt inn en ny tekst om dette i tildelingsbrevet til statsforvalterne for 2022. Direktoratenes inntrykk er at arbeidet med planer for områdene vil prioriteres fremover.

Noen fylker melder om at det er utfordrende å oppnå god praksis i områdene for bruk av ulike tilskuddsordninger fra landbruks- og miljøforvaltningen, eksempelvis midler fra Utvalgte kulturlandskap, Trua natur og SMIL. Direktoratene er kjent med at det er stor interesse for landbrukets og miljøforvaltningens tilskuddsmidler, og kommunene må derfor gjøre gode prioriteringer av tiltak med de midlene som er tilgjengelige. Lokale og regionale samarbeidsgrupper er i mange områder et viktig rådgivende organ for kommunene for prioritering, planlegging og samordning.

Inntrykket mange statsforvaltere har er at overgangen til kommunal forvaltning har gått bra. Mange skriver imidlertid at ordninga er tidkrevende å forvalte, og at noen kommuner har utfordringer med kapasiteten. Statsforvalterne bistår kommunene ved behov. Flere fylker kunne ha vært mer konkrete om hvilke tema kommunene trenger bistand til, for eksempel om det gjelder forståelse av regelverk, kultur- og naturmiljøfaglig arbeid, utforming av planer eller fagsystem. Direktoratene merker seg at statsforvalterne også i år gir tilbakemelding om at kommunene etterlyser midler til å dekke de administrative og ressursmessige kostnadene overføringen av forvaltningsansvaret har medført.

Direktoratene merker seg videre at det er mer samarbeid på tvers av UKL-områdene om formidling og næringsutvikling. Flere fylker har i 2021 arrangert regionale samlinger for første gang. Statsforvalterne melder om at det er etablert forum for samarbeid på tvers av fag og forvaltningsnivå i samtlige fylker, og det rapporteres om at det har vært jevnlig digitale møter i disse foraene gjennom 2021. Samtidig ser også statsforvalterne at avstanden til forvaltningen av områdene på lengre sikt vil øke for egen del, uten at eventuelle positive og negative konsekvenser av dette er nærmere beskrevet foreløpig. Flere rapporterer at det i en travel arbeidshverdag kan bli vanskelig å prioritere arbeidet med utvalgte kulturlandskap like høyt som før. Dette gjelder særlig for miljøvern avdeling og regional kulturminneforvaltning, som ikke har hovedansvar på regionalt nivå.

3. Økonomiforvaltning

Ramme i 2021

I 2021 ble det innvilget en ramme på 38 millioner kroner til Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Av dette er 15,5 millioner kroner avsatt i jordbruksavtalen, og 22,5 millioner kroner over KLDs budsjett. Midlene er forvaltet gjennom Landbrukets utviklingsfond (LUF), og Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet samarbeider om å fordele rammen.

I 2021 fikk statsforvalterne tildelt 37 560 000 kroner til tiltak i de 46 utvalgte områdene. Direktoratene satte av 440 000 kroner til sentrale felles tiltak, i tillegg til 57 577 kroner i udisponerte midler som ble overført fra året før.

Etter å ha satt av noe midler til regionale felles tiltak, fordelte statsforvalterne rammen videre til kommunene. I tillegg til rammen for 2021 ble det også hos statsforvalterne brukt udisponerte midler fra 2020, samt en del inndratte midler i 2021, som blant annet skyldes at nytt saksbehandlersystem automatisk trekker inn midler når arbeidsfrister er oversittet.

Det ble totalt innvilget tilsagn om 42 195 029 kroner. Summen inkluderer regionale og sentrale felles tiltak¹. Totalt 899 nye søknader ble mottatt i 2021. Det er 60 færre søknader enn i 2021². Det ble totalt omsøkt 59 586 970 kroner, hvilket innebærer at det ble innvilget 71 % av totalt omsøkt beløp.

Ved årsslutt 2021/2022 sto det igjen 2,1 mill. som udisponert. Dette ble overført til 2022.

Tabell 3: Total disponibel ramme og udisponert ramme per 31.12.2021

Enhet	Overført fra året før	Tildelt i 2021	Inndratt	Totalt disponibelt	Totale tilsagn	Udisponert 31.12.2021	Overført til 2022
Oslo og Viken	15 434	5 100 000	567 857	5 683 291	5 664 136	19 155	19 155
Innlandet	74 130	7 200 000	267 886	7 542 016	7 511 197	30 819	30 819
V.fold og Telemark	149 949	2 360 000	321 457	2 831 406	2 781 372	50 034	50 034
Agder	203 215	1 800 000	253 270	2 256 485	2 252 265	4 220	4 220
Rogaland	0	1 700 000	20 000	1 720 000	1 719 000	1 000	1 000
Vestland	34 736	4 000 000	729 670	4 764 406	4 194 405	570 001	570 001
Møre og Romsdal	209 187	2 800 000	298 815	3 308 002	2 988 527	319 475	319 475
Trøndelag	20 813	5 800 000	438 101	6 258 914	6 042 609	216 305	216 305
Nordland	405 065	3 700 000	782 744	4 887 809	4 876 684	11 125	11 125
Troms og F.mark	673 550	3 100 000	685 894	4 459 444	3 764 834	694 610	694 610
Ldir- sentr.-tiltak	57 577	440 000	100 000	597 577	400 000	197 577	197 577
Sum	1 843 656	38 000 000	4 465 693	44 309 349	42 195 029	2 114 320	2 114 320

¹ I 2020 ble det innvilget 45 374 975 kroner, dvs da var det mer midler tilgjengelig enn tildelt årsramme pga inndratte midler og overførte midler fra året før

² I 2020 ble det mottatt 959 søknader, totalt omsøkt beløp var da 64 383 946 kroner

Ansvar i 2021

Ved årsskiftet 2021/2022 sto det totalt 69,2 mill. kroner i ansvar. Dette er midler som er innvilget til flerårige tiltak, og hvor tiltakene ikke er ferdigstilt, og dermed ikke utbetalt ennå. Når årsrammen og aktiviteten øker, vil også ansvaret øke. For prosjektmidler, hvor det er vanlig med tre-årige arbeidsfrister, anses to til tre ganger årsrammen i ansvar som normalt.

Tabell 4: Oversikt over inngående ansvar per 01.01.2021, bevegelser og utgående ansvar per 31.12.2021.

Enhet	Inngående			Tilbake	Utgående ansvar	
	ansvar 01.01.21	Tilsagn i 2021	Inndratt			betalt
Oslo og Viken	9 549 577	5 664 136	567 857	4 424 941	0	10 220 915
Innlandet	11 752 825	7 511 197	267 886	5 003 255	0	13 992 882
Vestfold og Telemark	2 969 000	2 781 372	321 457	2 097 273	0	3 331 642
Agder	4 809 499	2 252 265	253 270	1 354 445	13 165	5 467 214
Rogaland	1 874 272	1 719 000	20 000	929 877	0	2 643 395
Vestland	7 341 042	4 194 405	729 670	2 703 916	0	8 101 862
Møre og Romsdal	4 747 183	2 988 527	298 815	2 830 880	0	4 606 015
Trøndelag	7 874 587	6 042 609	438 101	4 272 122	0	9 206 974
Nordland	6 031 037	4 876 684	782 744	3 077 077	0	7 047 900
Troms og Finnmark	4 256 710	3 764 834	685 894	2 767 825	0	4 567 825
Ldir -sentrale felles tiltak	310 280	400 000	100 000	585 920	0	24 360
Sum	61 516 013	42 195 029	4 465 693	30 047 530	13 165	69 210 984

4. Fordeling av midler på ulike formål i 2021

Type tilskudd i 2021

Søknads- og saksbehandlersystemet Agros gir en god oversikt over hvilke miljøtema og tiltaksgrupper som omsøkes og hvilke tiltak som innvilges tilskudd. Feil eller unøyaktigheter i tallgrunnlaget kan imidlertid forekomme.

Det er søker som oppgir hvilken søknadstype det søkes tilskudd til. Hvis søker har oppgitt feil søknadstype, kan saksbehandler rette opp dette før vedtak fattes. Uttrekket fra Agros viser at noen tiltak feilaktig er registrert som felles tiltak/prosessmidler. Riktig kategori skulle her ha vært tilskudd til engangs-/investeringstiltak.

Av totalt innvilget tilsagn i 2021 var 73 % tilskudd til engangs-/investeringstiltak, 20 % tilskudd til drift/årlig tiltak og 7 % til felles tiltak/prosessmidler³, se **tFeil! Fant ikke referanse**kilden..

Tabell 5: Tilsagn i 2021 fordelt på søknadstype.

Søknadstype i 2021	Tilsagn 2021	%
Tilskudd til engangs-/ investeringstiltak	30 926 039	73
Tilskudd til drift/ årlig tiltak	8 424 703	20
Tilskudd til felles tiltak/prosessmidler (kun for SF og Ldir)	2 844 287	7
Sum	42 195 029	100

Miljøtema og tiltaksgrupper i 2021

I tillegg til gjennomgang av generelle opplysninger i søknaden, skal saksbehandler kategorisere og oppgi hvilke miljøtema og tiltaksgrupper som passer best for det omsøkte tiltaket. I Agros kan saksbehandler velge blant sju miljøtema og kategoriserer de omsøkte tiltakene i underliggende tiltaksgrupper. Kategoriseringen gjenspeiler alle deltema omfattet av formålet med Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Saksbehandler kan velge inntil tre ulike tiltaksgrupper hvis tiltaket faller inn under flere ulike formål. Saksbehandler skal gjøre en skjønnsmessig vurdering av tiltakets andel innenfor de ulike kategoriene. Feil eller unøyaktigheter i tallgrunnlaget kan forekomme.

Merk også at det fra og med 2020 har vært noen justeringer av kategoriene. Dette medfører at ikke alle kategoriene er direkte sammenlignbare med tidligere års rapportering. *Friluftsliv og ferdsel* er et nytt selvstendig tema fra og med 2020. Før 2020 ble *Friluftsliv og ferdsel* rapportert innenfor kategorien *andre næringsretta tiltak*. Kategorien *overvåking* er ikke

³ Av totalt innvilget tilsagn i 2020 var 71 % tilskudd til engangs-/investeringstiltak, 18 % tilskudd til drift/årlig tiltak og 11 % til felles tiltak/prosessmidler

lenger et eget tema. Fra og med 2020 er *overvåking* innlemmet i den nye kategorien *planlegging, kartlegging og dokumentasjon*.

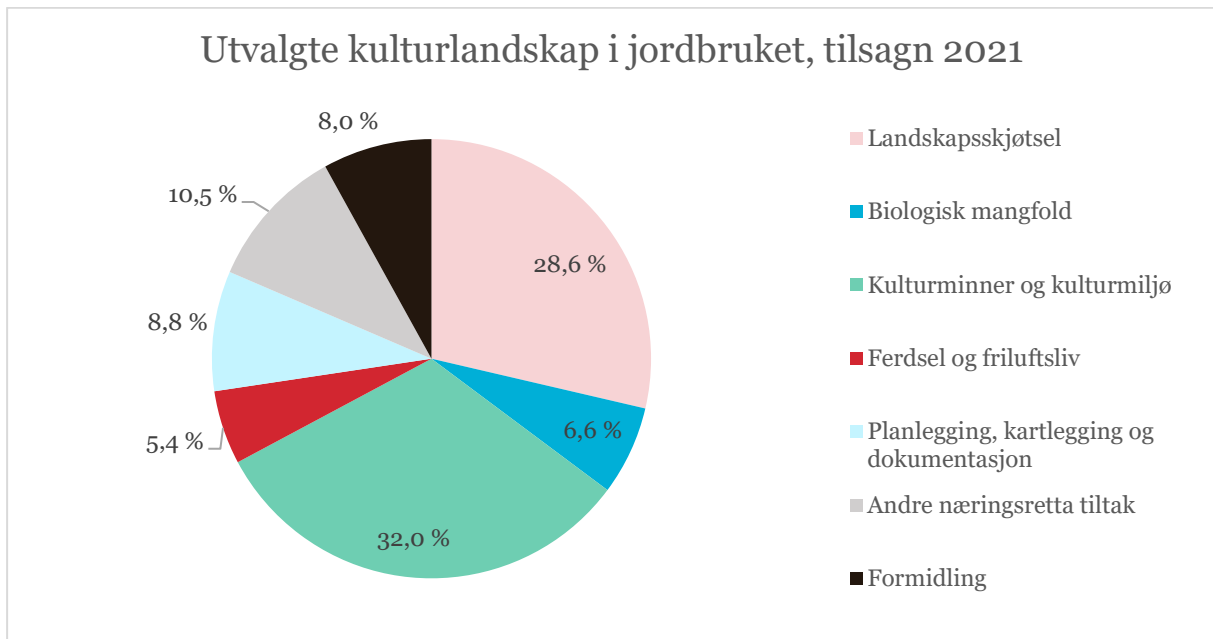
Under følger tabeller og figurer som viser hvordan midlene er fordelt på de ulike miljøtemaene og tiltaksgruppene for alle områdene samlet i 2021:

- Tabell 6: Tilsagn i 2021, fordelt på miljøtema/deltema og søknadstype
- Figur 1: Tilsagn for 2021 fordelt på alle miljøtema
- Figur 2: Tilsagn til landskapsskjøtsel 2021
- Figur 4: Tilsagn til biologisk mangfold 1
- **Feil! Fant ikke referansekilden.1**
- **Feil! Fant ikke referansekilden.1**
- Figur 6: Tilsagn til planlegging, kartlegging og dokumentasjon 1
- Figur 7: Tilsagn til andre næringsretta tiltak 1
- Figur 8: Tilsagn til formidling 1

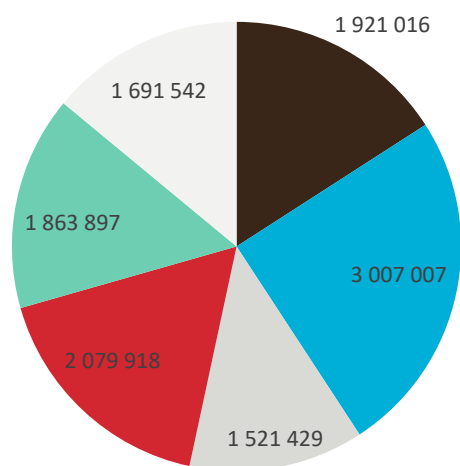
Se vedlegg 1-3 for ytterligere detaljer om tilsagn, miljøtema, tiltak og områder.

Tabell 6: Tilsagn i 2021, fordelt på miljøtema/deltema og søknadstype

Miljøtema/deltema	Drift/ årlig tiltak	Engangs-/ investeringstiltak	Regionale og sentrale felles tiltak	Totalsum
Landskapsskjøtsel	5 144 969	6 939 840		12 084 809
Biologisk mangfold	1 485 889	1 283 680		2 769 568
Kulturminner og kulturmiljø	172 242	13 199 808	124 500	13 496 551
Ferdsel og friluftsliv	302 489	1 932 423	60 000	2 294 912
Planlegging, kartlegging og dok.	683 694	1 560 177	1 483 195	3 727 065
Andre næringsretta	536 420	3 730 258	165 000	4 431 678
Formidling	99 000	2 279 853	1 011 592	3 390 446
Totalsum	8 424 703	30 926 039	2 844 287	42 195 029

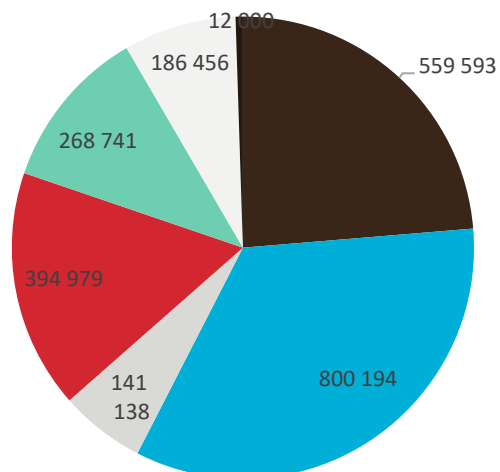

Figur 1: Tilsagn for 2021 fordelt på alle miljøtema/deltema

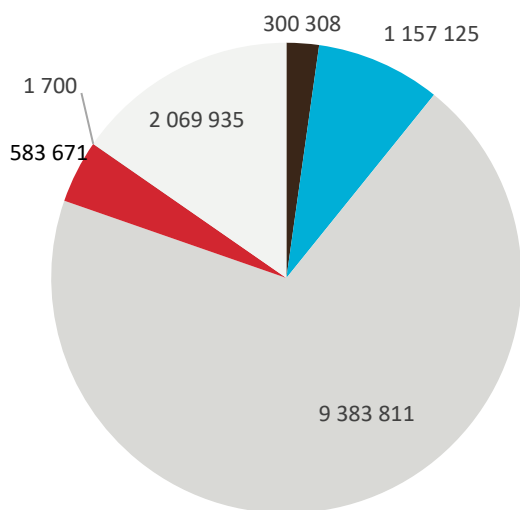
- Beiting av jordbrukslandskap i innmark
- Beiting av jordbrukslandskap i utmark
- Slått av jordbrukslandskap
- Gjerding
- Vegetasjonsrydding
- Andre tiltak landskapsskjøtsel

Figur 2: Tilsagn til landskapsskjøtsel 2021

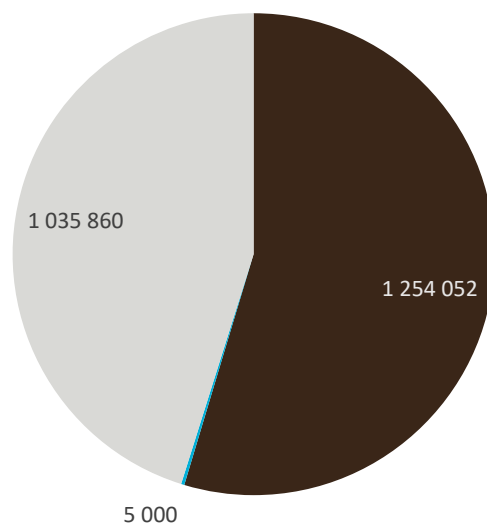
- Utvalgte naturtyper - slåttemark
- Utvalgt naturtype - kystlynghei
- Trua naturtyper
- Biologisk verdifulle arealer
- Fjerning av fremmede skadelige arter
- Tiltak for pollinerende insekter
- Trua arter

Figur 4: Tilsagn til biologisk mangfold 2021

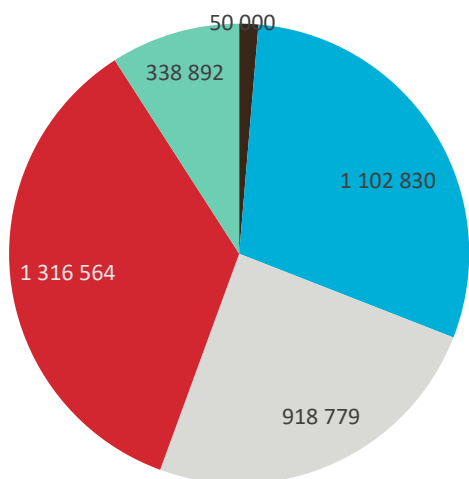
- Automatisk freda kulturminner
- Freda bygninger
- Verneverdige bygninger
- Steingjerder/skigarder ol.
- Rydningsrøyser
- Andre tiltak kulturminner og kulturmiljø

Figur 3: Tilsagn til kulturminner og kulturmiljø 2021

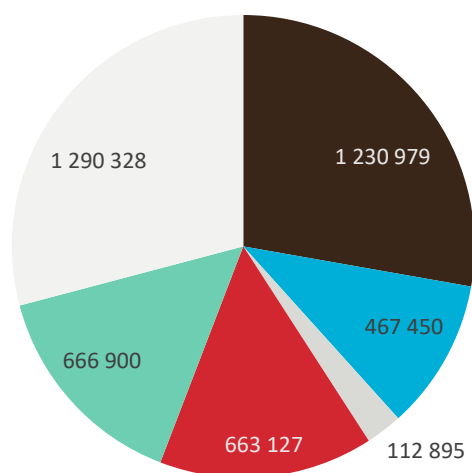
- Turstier- etablering og istandsetting
- Skilting av turstier
- Andre tiltak ferdsel og friluftsliv

Figur 5: Tilsagn til ferdsel og friluftsliv 2021

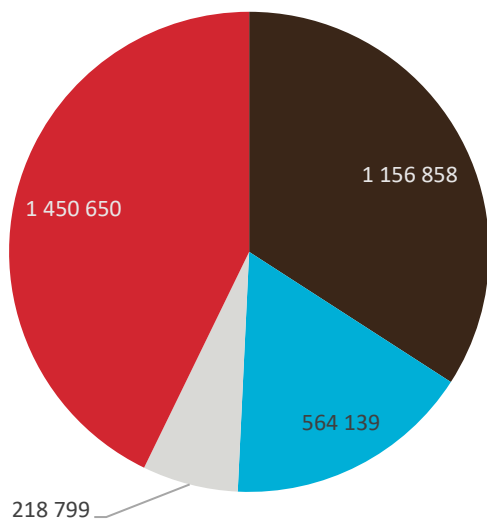
- Forvaltningsplaner
- Skjøtsels- og vedlikeholdsplaner
- Kartlegging og dokumentasjon
- Felles tiltak, prosessarbeid m.v.
- Andre tiltak planlegging

Figur 6: Tilsagn til planlegging, kartlegging og dokumentasjon 2021

- Næringsutvikling
- Drift av seter
- Ryddeaksjoner, avfallsinnsamling m.v.
- Investering i driftsbygning
- Maskiner og utstyr m.v.
- Annet næringsretta tiltak

Figur 7: Tilsagn til andre næringsretta tiltak 2021

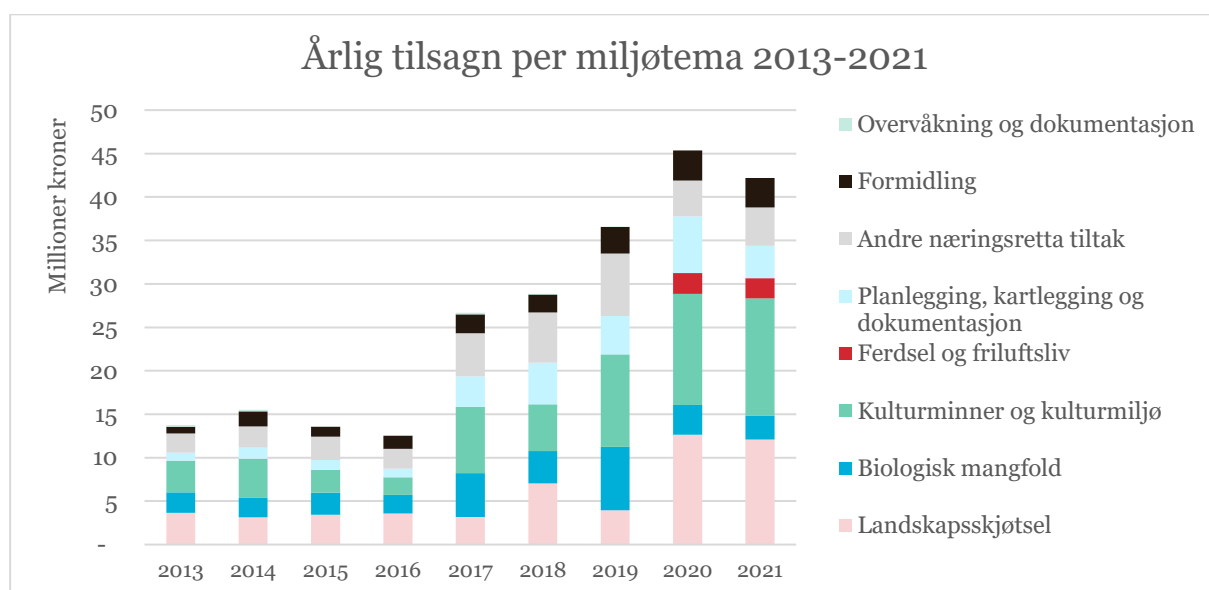
- Skilting/profilering
- Slåttedager/fagdager, samlinger, foredra
- Brosjyrer/bøker/nettsider
- Andre tiltak formidling

Figur 8: Tilsagn til formidling 2021

Årlig tilsagn per miljøtema/deltema 2013-2021

Figur 9 under viser hvordan midlene er fordelt på de ulike miljøtemaene/deltemaene og tiltaksgruppene i perioden 2013 til 2021. Vi gjør oppmerksom på at tilsagnet er større enn den årlige rammen fordi inndratte midler og udisponerte midler fra årene før er benyttet. Det var mindre inndratte og udisponerte midler i 2021, sammenlignet med 2020.

Som tidligere nevnt har det i 2020 og 2021 vært noen justeringer av kategoriene, og dette medfører at ikke alle kategoriene er direkte sammenlignbare med tidligere års rapportering.

Figur 9: Årlig tilsagn per miljøtema 2013-2021. NB: Ny type rapportering og kategorisering f.o.m. 2020.

Endring i både saksbehandlingssystem og kategorisering medfører at sammenstillingen for 2020 og 2021 ikke er direkte sammenlignbar med tidligere år. Det er også noen utfordringer med den skjønsmessige prosentfordelingen der et tiltak kan plasseres i flere kategorier. Her er det behov for å utforme bedre veiledning for saksbehandlere i Agros.

Direktoratene la fra og med 2021 tydelige føringer om at hvert område over tid på en balansert måte bør dekke opp behov knyttet til alle deltema omfattet av formålet med ordningen: ivaretagelse av landskap, biologisk mangfold og kulturmiljøer, og danne grunnlag for landbruksbasert næringsutvikling.

Ulike prioriteringer av miljøtema og tiltakskategorier i ulike år kan ha sammenheng med tilgang på andre midler og eventuell samfinansiering fra andre tilskuddsordninger i landbruks-, natur- og kulturmiljøforvaltningen, eksempelvis RMP, SMIL, trua naturtyper og Kulturminnefondet. Etter budsjettøkningen i 2017 ble det dessuten signalisert fra direktoratene at de forholdsvis romslige økonomiske rammene kunne benyttes til å ta unna kostnadskrevende tiltak, eksempelvis bygningstiltak på kulturmiljøside, inntil flere områder ble med i ordningen.

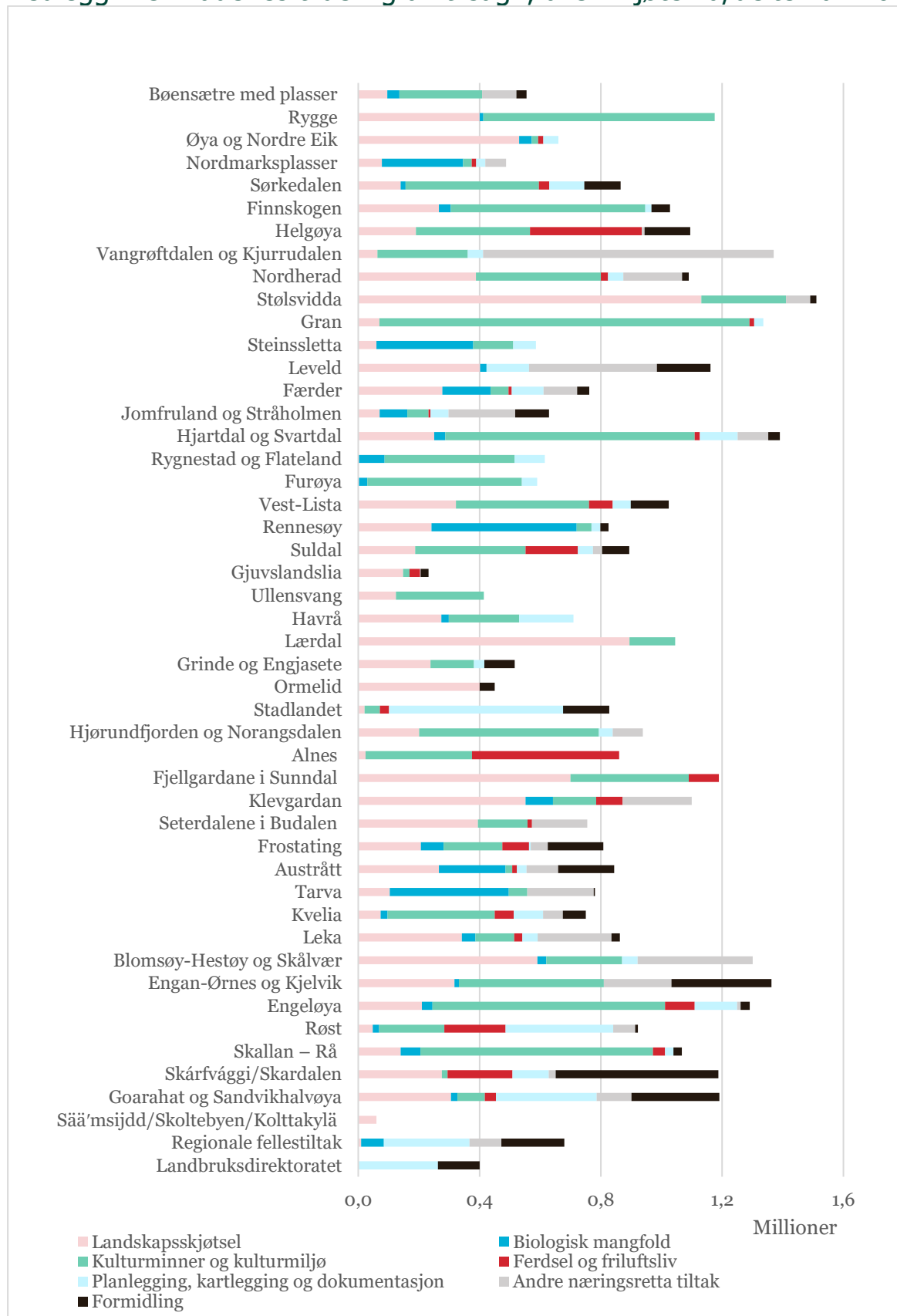
Etter hvert som forvaltningen får mer data og mer erfaring med bruk av rapporter fra systemet, vil Agros muliggjøre analyser og vurderinger av om fordelingen mellom kategoriene er i tråd med planer for områdene og med formålet med ordningen. Slike analyser vil kunne være kunnskapsgrunnlag for å revidere planer for områdene, bidra til gode strategiske valg og prioritering av tiltak. Dette kan også bidra til å gi en bedre veiledning til søkere om bruk av andre tilskuddsordninger i landbruks- og miljøforvaltningen.

Vedlegg

Vedlegg 1: Tilsagn i 2021, miljøtema/deltema, tiltaksgruppe, søknadstyper, alle områder

Miljøtema/deltema	Tiltaksgruppe	Drift/ årlig tiltak	Engangs-/ investerings tiltak	Midler til reg. og nasjonale felles tiltak	Totalsum
Landskapsskjøtsel	1.1 Beiting av jordbrukslandskap i innmark	1 464 921	456 095		1 921 016
	1.2 Beiting av jordbrukslandskap i utmark	1 354 899	1 652 108		3 007 007
	1.3 Slått av jordbrukslandskap	1 336 385	185 044		1 521 429
	1.4 Gjerding	176 298	1 903 620		2 079 918
	1.5 Vegetasjonsrydding	279 397	1 584 500		1 863 897
	1.6 Andre tiltak landskapsskjøtsel	533 070	1 158 472		1 691 542
Landskapsskjøtsel Totalt		5 144 969	6 939 840		12 084 809
Biologisk mangfold	2.10 Andre tiltak biologisk mangfold	16 200	390 267		406 467
	2.2 Utvalgte naturtyper; slåttemark	477 913	81 680		559 593
	2.4 Utvalgt naturtype - kystlynghei	422 774	377 420		800 194
	2.5 Trua naturtyper		141 138		141 138
	2.6 Biologisk verdifulle arealer	238 571	156 409		394 979
	2.7 Fjerning av fremmede skadelige arter	240 631	28 110		268 741
	2.8 Tiltak for pollinerende insekter	89 800	96 656		186 456
	2.9 Trua arter		12 000		12 000
Biologisk mangfold Totalt		1 485 889	1 283 680		2 769 568
Kulturminner og kulturmiljø	3.1 Automatisk freda kulturminner	25 181	275 127		300 308
	3.2 Freda bygninger		1 157 125		1 157 125
	3.3 Verneverdige bygninger	24 087	9 235 224	124 500	9 383 811
	3.4 Steingjerder/skigarder ol.	1 236	582 435		583 671
	3.5 Rydningsrøyser	1 700			1 700
	3.6 Andre tiltak kulturminner og kulturmiljøer	120 039	1 949 897		2 069 935
Kulturminner og kulturmiljø Totalt		172 242	13 199 808	124 500	13 496 551
Ferdse og friluftsliv	4.1 Turstier- etablering og istandssetting	206 984	987 067	60 000	1 254 052
	4.2 Skilting av turstier		5 000		5 000
	4.3 Andre tiltak ferdsel og friluftsliv	95 505	940 355		1 035 860
Ferdse og friluftsliv Totalt		302 489	1 932 423	60 000	2 294 912
Planlegging, kartlegging og dokumentasjon	5.1 Forvaltningsplaner		50 000		50 000
	5.2 Skjøtsels- og vedlikeholdsplaner	449 750	472 340	180 740	1 102 830
	5.3 Kartlegging og dokumentasjon		521 279	397 500	918 779
	5.4 Felles tiltak, prosessarbeid m.v.	121 410	290 200	904 955	1 316 564
	5.5 Andre tiltak planlegging	112 534	226 358		338 892
Planlegging, kartlegging og dokumentasjon Totalt		683 694	1 560 177	1 483 195	3 727 065
Andre næringsretta tiltak	6.1 Næringsutvikling		1 065 979	165 000	1 230 979
	6.2 Drift av seter	419 950	47 500		467 450
	6.3 Ryddeaksjoner, avfallsinnsamling m.v.	60 000	52 895		112 895
	6.4 Investering i driftsbygning	17 500	645 627		663 127
	6.5 Maskiner og utstyr m.v.	17 500	649 400		666 900
	6.6. Annet næringsretta tiltak	21 470	1 268 858		1 290 328
Andre næringsretta tiltak Totalt		536 420	3 730 258	165 000	4 431 678
Formidling	7.1 Skilting/profilering		644 064	512 794	1 156 858
	7.2 Slåttedager/fagdager, samlinger, foredrag og ku	73 975	222 664	267 500	564 139
	7.3 Brosjyrer/bøker/nettsider		218 799		218 799
	7.4 Andre tiltak formidling	25 025	1 194 327	231 298	1 450 650
Formidling Totalt		99 000	2 279 853	1 011 592	3 390 446
Totalsum		8 424 703	30 926 039	2 844 287	42 195 029

Vedlegg 2 Områdenes tildeling av tilsagn, alle miljøtema/deltema i 2021

Vedlegg 3: Antall mottatte søknader og totalt tilsagn per område i 2021

Fylke	Navn område	Antall mottatte søknader	Tilsagn 2021
Viken	Bøensætre med plasser	7	555 207
Viken	Rygge	4	1 175 000
Viken	Øya og Nordre Eik	15	660 073
Oslo	Nordmarksplasser	11	487 545
Oslo	Sørkedalen	20	864 983
Innlandet	Finnskogen	10	1 028 000
Innlandet	Helgøya	7	1 095 000
Innlandet	Vangrøftdalen og Kjurrudalen	34	1 369 779
Innlandet	Nordherad	51	1 090 071
Innlandet	Stølsvidda	28	1 510 500
Innlandet	Gran	15	1 336 000
Viken	Steinssletta	18	586 138
Viken	Leveld	25	1 161 190
Vestfold og Telemark	Færder	37	761 500
Vestfold og Telemark	Jomfruland og Stråholmen	19	629 372
Vestfold og Telemark	Hjartdal og Svartdal	30	1 390 500
Agder	Rygnestad og Flateland	7	615 000
Agder	Furøya	3	589 700
Agder	Vest-Lista	23	1 024 350
Rogaland	Rennesøy	20	825 000
Rogaland	Suldal	26	894 000
Vestland	Gjuvslandslia	9	231 927
Vestland	Ullensvang	4	414 500
Vestland	Havrå	16	709 495
Vestland	Lærdal	30	1 044 736
Vestland	Grinde og Engjasete	6	516 033
Vestland	Ormelid	4	450 000
Vestland	Stadlandet	14	827 714
Møre og Romsdal	Hjørundfjorden og Norangsdalen	23	938 830
Møre og Romsdal	Alnes	6	860 140
Møre og Romsdal	Fjellgardane i Sunndal	26	1 189 557
Trøndelag	Klevgardan	22	1 100 000
Trøndelag	Seterdalene i Budalen	62	755 048
Trøndelag	Frostating	14	808 350
Trøndelag	Austrått	20	844 268
Trøndelag	Tarva	11	780 713
Trøndelag	Kvelia	19	750 077
Trøndelag	Leka	21	862 661
Nordland	Blomsøy-Hestøy og Skålvær	37	1 301 000
Nordland	Engan-Ørnes og Kjelvik	19	1 362 644
Nordland	Engeløya	32	1 291 096
Nordland	Røst	6	921 944
Troms og Finnmark	Skallan – Rå	19	1 066 750
Troms og Finnmark	Skårfvåggi/Skardalen	12	1 187 491
Troms og Finnmark	Goarahat og Sandvikhalvøya	42	1 191 266
Troms og Finnmark	Sää'msijdd/Skoltebyen/Kolttakylä	1	60 000
Reg.felles tiltak	Regionale fellestilltak	12	679 881
Ldir	Landbruksdirektoratet	2	400 000
Totalsum		899	42 195 029